

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

*кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри історії і теорії
мистецтва Львівської національної академії мистецтв*

Бабунич Юлії Ігорівни

на дисертацію

СУН ЯНЬБО

«СУЧАСНА СКУЛЬПТУРА КИТАЮ:

ТИПОЛОГІЯ ТА ХУДОЖНЯ ОБРАЗНІСТЬ (КІН. ХХ – ХХІ СТ.)»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії (Ph.D)

*за спеціальністю 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація» (галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»)*

Науковий керівник: Котляр Євген Олександрович

кандидат мистецтвознавства, професор

Харківської державної академії дизайну і мистецтв

Актуальність теми дослідження.

Китайська сучасна скульптура Китаю є досить масштабним феноменом для обґрунтування та узагальнення. Актуальність проблеми полягає саме у необхідності цілісного, комплексного та нового погляду на цей феномен, що також зумовлює подальші перспективи її аналізу. Дисертація присвячена дослідженню становлення, розвитку та художнім особливостям сучасної скульптури Китаю в період 1980-х – 2020-х років. Робота висвітлює ключові етапи еволюції пластичної мови, що відбувалися внаслідок соціально-політичних і культурних трансформацій у КНР. Досліджується використання інноваційних матеріалів, розширення технічного арсеналу та інтеграція крос-культурних мотивів у творчості провідних китайських митців-скульпторів. Розкриття цих питань, що охоплюють малодосліджений період, а також необхідність систематизації його художніх напрямків та періодизації, обумовлює наукову актуальність роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дослідження виконано відповідно до плану підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації кафедри монументального живопису Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові

наукові положення та висновки. Структура дисертації є переконливою та побудована в логічній послідовності, об'єкт і предмет дослідження чітко визначені, мета обумовила завдання роботи та коло досліджуваних питань. Дисертанткою застосований широкий комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.

Апробація результатів дисертації здійснювалась у вигляді доповідей на 5-ти всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Об'єкт, предмет та обрана проблематика дослідження відповідають паспорту спеціальності 023 – образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Отже, поставлене в дисертаційній роботі наукове завдання – дослідити та проаналізувати специфіку розвитку сучасної скульптури Китаю у контексті змін, експериментів та трансформацій пластичної художньої мови, виклику нових матеріалів та технік, зміни векторів еволюції скульптури як феномену китайського образотворчого мистецтва останньої третини XX – початку XXI ст. – повністю виконано.

Достовірність і новизна отриманих результатів.

Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові наукові положення. Дисертаційна робота та отримані висновки є результатом самостійних досліджень Сун Яньбо, при цьому вони демонструють високий рівень обґрунтованості та об'єктивності. У роботі фахово проаналізовано джерельну базу дослідження, розглянуті праці провідних науковців з обраної проблематики.

Наукова новизна основних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що:

- вперше здійснено порівняльний аналіз китайської, української та західної історіографії розвитку сучасної китайської скульптури; виявлено методологічні та аксіологічні розбіжності у підходах до проблеми «сучасності» скульптури Китаю;

- обґрунтовано та введено в науковий обіг методологічний апарат для аналізу сучасних китайських скульптурних практик, що виходять за межі традиційного статуарного та фігуративного розуміння, зокрема через призму концепції «дескульптуризації»;

- обґрунтовано триетапну періодизацію розвитку сучасної китайської скульптури (1980-ті – «нова хвиля», 1990-ті – «концептуалізація форми», 2000-ні – «дескульптуризація та крос-культурність»), яка відрізняється від існуючих за ключовим критерієм трансформації поняття «пластична форма»;

- проаналізовано та систематизовано застосування нетрадиційних для китайської академічної школи матеріалів та технік як естетичної так і соціальної програми, що відображає розрив із соцреалізмом та пошук «нової правди» об'єкта;

- виокремлено та теоретично обґрунтовано тенденцію «нової формальності» у скульптурі 2000-х рр.;

- показано повернення до фігуративності та форми через призму цифрових технологій, а також у контексті крос-культурної взаємодії;

- проведено іконографічний та формальний аналіз костюма як формоутворюючого елемента в сучасній китайській скульптурі та носія культурного, соціального та політичного наративу на межі природного (тіло) та штучного (одяг);

- доведено, що трансформація академічної школи скульптури на початку ХХІ ст. є не запереченням сучасності, а її інтеграцією через якісний синтез традицій та новацій.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що дисертація надає універсальне, цілісне та обґрунтоване з наукової точки зору уявлення щодо розвитку феномену сучасної скульптури Китаю, особливо у контексті аналізу трансформацій та експериментальних практик скульптури.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання основних положень і матеріалів дисертації у навчальному процесі (у лекційних курсах із живопису), для розробки навчально-методичних посібників і програм теоретичних курсів із тематики регіонального китайського живопису.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні положення дисертаційного дослідження викладені в 7 наукових публікаціях: 3 з них – у фахових наукових збірках категорії Б, 4 – у збірках матеріалів і тез наукових конференцій. Отже, викладені в дисертації наукові результати повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п.8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Сун Яньбо «Сучасна скульптура Китаю: типологія та художня образність (кін. ХХ – ХХІ ст.)» за змістом повністю відповідає Стандарту вищої освіти зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація та напрямам досліджень відповідної освітньо-наукової програми.

Наукове дослідження має цілісну структуру та складається із: анотації українською та англійською мовами, списку публікацій, вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, переліку використаних джерел (187 позицій), переліку та альбому ілюстрацій (104 ілюстрації). Загальний обсяг роботи з анотаціями та додатками складає 244 сторінки (основний текст – 161 сторінка).

У *вступі* дисертанткою обґрунтований вибір теми дослідження, визначено його мету і завдання, предмет та об'єкт аналізу, окреслені територіальні та хронологічні межі і методи дослідження. Крім того Сун Яньбо визначено наукову новизну роботи, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, подано данні про наукові апробації та публікації попередніх результатів роботи.

У *першому розділі* аналізуються історіографія, джерела та методи дослідження проблеми. Розглядається стан вивченості питання, починаючи з внутрішніх, китайських досліджень про мистецтво періоду 1980-х – 2020-х рр. Особлива увага приділяється китайській історіографії та еволюції поглядів на проблему концепції «сучасності» скульптури в роботах 1990-х – 2000-х рр., коли китайські мистецтвознавці активно шукали критерії для оцінки нових явищ. Виокремлюється універсально-синтетичний напрямок, спрямований на дослідження загальної картини розвитку скульптури Китаю 1990-х – 2020-х рр. Розглядаються спроби універсалізації мистецтвознавчого погляду на розвиток сучасної скульптури у дослідженнях ключових критиків, зокрема Ден Пінсяна та Сунь Чженьхуа, чії концепції вплинули на формування офіційної критики. Окремий підрозділ присвячений українській історіографії, яка вступила у стадію наукового освоєння проблеми. Аналізується західна історіографія, що включає фундаментальні та узагальнюючі дослідження, а також роботи, які фокусуються на проблемі пошуку нової пластичної мови: матеріалах, техніці та концептуальних підходах. Досліджуються ключові джерела, що були залучені для написання дисертації, серед яких монографічні праці, каталоги виставок, статті у профільних мистецтвознавчих виданнях та матеріали виставок. Окремий акцент зроблено на вивченні методологічних підходів.

У *другому розділі* увага приділена аналізу етапів розвитку та особливостей періодизації сучасної скульптури Китаю, що є ключовим для розуміння її еволюції. Розділ охоплює період від становлення мистецтва «нової хвилі» 1980-х рр. до еволюції на початку XXI ст., розділяючи його на три основні фази. Перша фаза – становлення сучасної скульптури в контексті мистецтва «нової хвилі» 1980-х рр., відзначена «формальною революцією» та трансформацією

скульптури як виду образотворчого мистецтва. Саме тоді з'являється «абсурдна скульптура» Ван Кепіна, що кидала виклик ідеологічним догмам. Досліджуються експерименти Бао Пао, який використовував нові матеріали та створював «утопічні» образи. Аналізується подолання «тілесних» табу у пластичних експериментах У Шаосяна та пластична мова Фу Чжунвана, який поєднував традиційну скульптуру, інсталяцію та редімейд. Друга фаза – скульптура 1990-х рр. у контексті пошуку нових пластичних виражальних засобів, коли акцент зміщується на концептуальні практики. У цьому контексті досліджуються експериментальні практики концептуальної скульптури Суй Цзяньго, аналізуються метаморфози Чжан Вана, що концептуалізували формальні пластичні підходи. Розглядається монументальна мова у станковій формі та пластичні експерименти Чжу Міна, який об'єднав фігуратив та абстракцію. Зрештою, третя фаза – еволюція китайської скульптури початку XXI ст., що характеризується тенденціями «дескульптуризації». У цьому напрямку досліджуються редімейди та пластичні інсталяції Їнь Сючжень, які використовують одяг та текстиль для створення соціальних коментарів та крос-культурні мотиви у концептуальних творах Сю Чжена, що стирає межі форми, об'єкту та видових якостей скульптури. Вивчається пластичний перформатизм скульптурних експериментів Чжан Хуаня, який використовує попіл та інші нетрадиційні матеріали.

У *третьому розділі* аналізуються тенденції розвитку скульптури Китаю на початку XXI ст.: пошук актуальних образів, інтеграція матеріалів, поява «нової формальності», фокусуючись на сучасних художніх процесах. Розділ в цілому вивчає нову пластичну мову сучасної скульптури Китаю у контексті інновації матеріалів та технік, що призвело до відмови від традиційного канону. Досліджується, як митці використовують промислові відходи, скло, пластик, текстиль та інші «нескульптурні» матеріали для розширення виражальних можливостей. Аналізується трансформація академічного напрямку в сучасній скульптурі початку XXI ст., де класичні підходи слугують відправною точкою для новаторства. На цьому тлі досліджуються пошуки авторського амплуа у творчості майстрів, які починали в академічному середовищі, таких як Лю Хуанчжан та Пан Сіжоу. Вивчається перехід від традиційного до нового та трансформація художніх засобів виразності у творчості Тянь Шисіня та У Вейшаня, що поєднують реалізм із символічною мовою. Окрема увага приділяється костюму як частині пластичного художнього образу сучасної скульптури Китаю, що відображає соціальні та культурні зміни. Аналізується функція костюма у контексті

реалістичних підходів, коли одяг у мові скульптури виступає на межі дійсного та художнього. Вивчається художня мова пластичної абстракції у контексті проблеми природного (тіло) та штучного (одяг), що порушує питання ідентичності та зовнішнього впливу. В цілому розділ підсумовує сучасні тенденції, виявляючи ключові стилістичні домінанти та найбільш актуальні теми, які хвилюють сучасних китайських скульпторів.

Загальні *висновки* дисертаційного дослідження логічно структуровані, послідовно представляють отримані результати та відповідають окресленим науковим завданням.

Отже, структура дисертації відповідає меті й завданням дослідження, текст та ілюстрації оформлені згідно вимог МОН України та відповідного Положення ХДАДМ до кваліфікаційних праць відповідного рівня. Представлене дослідження не містить академічного плагіату. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів у роботі мають відповідні посилання на джерело з дотриманням встановлених вимог.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи актуальність, новизну і зміст дослідження, варто відзначити цілісність роботи, що не дає підстав для суттєвих зауважень. До дискусійних моментів, зауважень і рекомендацій можна віднести:

1. Історіографічний розділ структурно виглядає надто подрібненим і є неспівмірно великим відносно обсягу решти дисертаційної роботи (має близько 50 сторінок). Вартувало б його дещо скоротити, оптимізувати проаналізований матеріал.
2. На сторінці 123 дисертантка зазначає: «Змішана техніка» у скульптурі означає потенційні можливості автора, що прагне зберігати засадничі принципи традиційної китайської пластичної мови, надавати своїм творам нові контексти, вносити елементи трансформації або реорганізувати технічну основу художньої мови». Надалі вартувало б чітко окреслити й проаналізувати ці принципи «традиційної китайської пластичної мови». Без цього дане твердження виглядає дещо декларативним.
3. Вартувало б глибше і більш розлого обґрунтувати введений у роботу термін «дескульптуризація». Він пояснюється дещо побіжно і нечітко.

Але в цілому висловленні дискусійні міркування та зауваження жодним чином не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Вважаю, що дисертаційне дослідження здобувачки ступеня доктора філософії Сун Яньбо «Сучасна скульптура Китаю: типологія та художня образність (кін. XX – XXI ст.)», виконане на високому рівні із дотриманням принципів академічної доброчесності. Робота є повноцінним самостійним і завершеним науковим дослідженням, у якому отримані науково обґрунтовані результати. Дисертаційна робота повністю відповідає науковому профілю спеціальності 023 – «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненням від 19.05.2023 № 502) і Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 року №44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022).

На підставі вищезазначеного, за висновком опонента здобувачка Сун Яньбо заслуговує на присудження наукового ступеня Доктора філософії за спеціальністю 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація.

Офіційний опонент:

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри
історії і теорії мистецтва
Львівської національної
академії мистецтв

Юлія БАБУНИЧ

«__26__» _____ грудня _____ 2025 р.

